

MÓN VOLÀTIL

Com sobreviure
en un món incert
i inestable

Francesc
Torralba

Columna

FRANCESC TORRALBA
MÓN VOLÀTIL

PRIMERA EDICIÓ: SETEMBRE DEL 2018
© FRANCESC TORRALBA ROSELLÓ, 2018
© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-2416-5
DIPÒSIT LEGAL: B. 15.939-2018
FOTOCOMPOSICIÓ: GAMA, S. L.
IMPRÈS A: LIBERDÚPLEX

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

Índex

I. Tot allò sòlid s'esvaeix en l'aire

1. ¿I si Karl Marx tingués raó?	11
2. Impossible diagnòstic	16
3. La incertesa del futur	21
4. La hiperacceleració del temps	25
5. La hipersaturació audiovisual	30

II. Després de la modernitat líquida

6. Més enllà de Zygmunt Bauman	37
7. L'anhel de solidesa	41
8. La sensació d'ingravedesa	46

III. La volatilització de les grans paraules

9. ¿I si Friedrich Nietzsche tingués raó? . .	55
10. La banalització de l'amor	61
11. La llibertat engarjolada	66
12. L'amistat frivolitxada	70
13. La felicitat <i>low cost</i>	75
14. El xou de la solidaritat	80
15. Un politeisme espumós	85

IV. Diccionari de les paraules prohibides

16. Compromís	93
17. Dependència	97
18. Desconnexió	102
19. Malaltia	107

20. Fracàs	114
21. Humilitat	119
22. Mort.	124
 <i>V. Allò que roman</i>	
23. L'anhel d'estimar i ser estimat	131
24. L'anhel d'una vida plena.	136
25. El fluir del temps	140
26. L'omnipresència del sofriment	145
27. L'anhel d'un altre món.	149
 <i>Notas</i>	 153
<i>Bibliografia</i>	157

1. ¿I Si Karl Marx tingués raó?

«Tot allò sòlid s'esvaeix en l'aire».

Aquesta sentència es troba en el *Manifest del Partit Comunista* que van publicar Karl Marx (1818-1883) i Friedrich Engels (1820-1895) el 1848. Marx tenia trenta anys i Engels tot just acabava de fer-ne vint-i-vuit. Aquesta frase no pot ser més exacta per descriure l'essència del nostre món, un món en què tot allò que és sòlid es desfà en diminutes partícules que es volatilitzen en l'aire.

*Els sistemes que semblaven sòlids
s'esvaeixen en l'aire, però també els valors,
les conviccions i els ideals que es creien
resistents i inalterables al pas del temps es
descomponen en l'atmosfera.*

Això ocorre no tan sols en el sentit material del terme, també en el sentit immaterial. Els sistemes que semblaven sòlids s'esvaeixen en l'aire, però també els valors, les conviccions i els ideals que es creien resistents i inalterables al pas del temps es descomponen en l'atmosfera. Tenim la sensació que res no roman, o dit d'una altra manera, que l'únic que roman és, precisament, el canvi.

Institucions que semblaven sòlides s'han extingit com a conseqüència de la crisi. Teories que semblaven indiscutibles han estat posades entre parèntesis. La sentència marxiana i engelsiana va ser formulada en un moment de ruptura, de transformació social. Un món feudal i rural que s'havia mantingut dempeus durant més d'un mil·lenni estava experimentant una gran metamorfosi fruit de la Revolució Francesa, de la revolució industrial i de l'èxode de les masses humanes del camp vers les grans concentracions urbanes. El camperol esdevenia proletari i, amb això, emergia un nou estil de vida, de producció, de consum i també d'alienació. Irrompia un nou món i es volatilitzava l'organització social de l'*Ancien Régime*.

Tot allò que semblava sòlid s'esvaeix en l'aire. Un món polític, social, econòmic, religiós, cultural, es desfà, però allò que emergeix és informe, caòtic, difícil de precisar, justament perquè està emergint.

Aquesta és, també, la percepció que tenim en l'actualitat. Tot allò que semblava sòlid s'esvaeix en l'aire. Un món polític, social, econòmic, religiós, cultural, es desfà, però allò que emergeix és informe, caòtic, difícil de precisar, justament perquè està emergint. Els valors tradicionals es descomponen, les creences que havien sustentat els nostres avantpassats

en els moments crítics de les seves vides s'esfumen i l'estructura social va cap a noves formes que mai no s'havien percebut. La nostra relació amb la natura s'està transformant fruit del canvi climàtic i també està amenaçada l'economia que ha regit el món en els darrers lustres.

La mateixa sentència es pot aplicar als règims comunistes de l'Europa oriental. Aquella fèrria estructura social, administrativa i burocràtica que tenia pretensions d'eternitat i d'universalitat es va volatilitzar. L'*homo sovieticus* i tota la mitologia que l'acompanyava es va esfondrar. El mur va caure.

La mateixa idea es pot aplicar a allò que en el present es planteja com a sòlid i inalterable. Els qui, per exemple, consideren que el sistema neoliberal globalitzat és una veritat inqüestionable, capaç de resistir tot tipus de canvis i de revolucions, també van errats. Als fatalistes se'ls ha de recordar que el sistema econòmic vigent no és etern i que en qualsevol moment es pot descompondre. Als capitalistes triomfadors que estan convençuts que el mantra del liberalisme globalitzat és una veritat eterna, que l'única cosa que compta és el benefici, se'ls ha d'advertir que veritats suposadament més sòlides i més repetides en temps pretèrits dormen en el traster de la Història de la Humanitat.

El nostre món s'esquerda i tot sembla indicar que el sistema que hem edificat es pot esvaïr en qualsevol moment. La injustícia entre el Nord i el Sud del planeta, l'amenaça permanent del terrorisme islamista

globalitzat, la crisi ecològica mundial, els fluxos migratoris de sud a nord i d'est a oest, les bosses de marginació en les grans metròpolis del món, el creixement demogràfic exponencial al conjunt del planeta són factors que posen de manifest la necessitat d'un canvi de paradigma.

Fins i tot els qui mai no hem sintonitzat amb el marxisme, ni tan sols amb la filosofia marxiana, hem de reconèixer que aquesta sentència conté una gran veritat, especialment quan es llegeix des de les nostres coordenades actuals. El *Manifest* és un text que ha experimentat tot tipus de vicissituds. Ha estat enaltit gairebé com un text sagrat, elevat a veritat científica des del materialisme històric, però, al mateix temps, ha estat vilipendiat i odiat per milers d'éssers humans que han patit, en la pròpia carn, el comunisme real transformat en totalitarisme.

Els seus artífexs deixaren gravada la cèlebre i repetida frase: «Proletaris de tots els països, uniu-vos!». Per a bé o per a mal, el *Manifest* ha transformat la faç del món contemporani, de tal manera que res no hauria estat com és, en el marc polític, social i econòmic, sense l'extraordinari influx d'aquest document.

«Tot el que és sòlid s'esvaeix en l'aire» (*All that is solid melts into air*) és també el títol d'un llibre escrit per Marshall Berman entre els anys 1971 i 1981, publicat a Nova York el 1982. El llibre examina la modernització social i econòmica i la seva relació conflictiva amb el modernisme. El títol de l'esmentat text, extret del *Manifest del Partit Comunista*, revela la

capacitat del capitalisme de dissoldre vincles socials com el patriarcat i la subordinació feudal.

Després de la caiguda del mur de Berlín (aquell 9 de novembre del 1989), molts condemnaren Karl Marx a una mena d'ostracisme intel·lectual. D'altres sortiren en la seva defensa i condemnaren el sistema que havia sucumbit, que, segons el seu parer, tenia poc o res a veure amb les intuïcions del jove Marx. Més enllà de la batalla intel·lectual, més enllà de les modes i dels tribalismes filosòfics, els grans pensadors, i Marx n'és un, sempre ens fan pensar.

Contra tot pronòstic, la sentència que destaquem del *Manifest* és la millor descripció del nostre present. Aquesta frase hauria d'estar en el frontispici de la societat gasosa, però no tan sols com una mera descripció del que s'hi esdevé, sinó també com un antídoto a qualsevol forma de fanatisme.

Els qui transformaren el projecte de Karl Marx en un esperpent burocràtic, polític i social, en una imatge deformada i grotesca de la utopia descrita en els seus textos, no haurien d'haver oblidat mai aquesta sentència del *Manifest*. Hauria estat un bon antídoto al seu fonamentalisme.

Morgovejo, agost del 2017